

LBRIS

We know
books

Bogdan LUPESCU

Reportaje alese

Editura JUNIMEA
2026

Cuprins

Mici motive de fericire de la o fereastră	9
Tăcerile muncii în Șirnea	12
Valea Îngerului	18
În fiecare an, oamenii apelor mor	28
Tragica măreție a moșilor crișeni	36
Nicolae Pițig - cântărețul din stele	41
Huțului - satul ascuns	51
Doi bătrâni la vămile Branului	63
Neamul cătunenilor	71
Ciocanu. Tristețea unui sat de două țări	83
Dealul lui Horia Bernea	92
Muler, ultimul sas	100
Tărtăria - noi știm să ne vindem țara, dar nu știm să ne vindem trecutul	111
Cucuteni - după 6.000 de ani...	125
Ultimul țipăt de chihlimbar	137
Miliardarii cerșetori din Roșia Montană	147
Singuri pe lume	161
Ada Kaleh, paradisul pierdut	168
Ultima româncă din Balic	178
Vlahii din Grecia - și noi zburăm românește!	186
Goralii, valahii de la capătul carpaților	197
Cea mai nordică davă din lume	207
Somn de toamnă	220

Solomonarii. Stăpânii furtunilor	223
Raiul cu bogătani	231
Ferma condamnaților	237
Un țăran la curtea Regelui României	245
Supraviețuitorii în cămeși albe	252
Satul copiilor dispăruți	258
Întoarcerea în rai	261
Pe urmele lui Eminescu, la Viena	270
Redeschiderea unui proces: Veronica Micle	279
Țăranca poetă din Băuțar	292
Statuile din păduri	302
Dan, omul pasăre	311
Ană, de ce ai plecat?	323
Simona și ciubărul fermecat	334
Simion, omul florilor	346
Crăciun printre gratii	362
Surorile cerului	377
Liniște. Ninge	390
Pelerin printre bolnavii din rai	394
Un transplant numit înviere	416
ÎN LOC DE EPILOG	
Gânduri la despărțirea de un prieten drag	435
Scrisori de la cititori: „Reporterul lui Dumnezeu”	443

MICI MOTIVE DE FERICIRE DE LA O FEREASTRĂ

Colțul unui bloc cu unsprezece etaje, acoperit pe de-a-ntregul cu iederă. Prima imagine ce-mi apare dimineața, îndepărtată, în fereastra apartamentului meu. Sunt multe blocuri uriașe acolo, aliniate solemn peste șoseaua asurzitoare. Dar nici unul nu e ca acesta *al meu*, îmbrăcat de sus până jos în iederă verde. Vrejii năpădesc ferestrele oamenilor. Un perete imens cu geamuri scăldate de soare, înconjurate de ierburi sălbatice. Îmi place să mă uit de la etaj, cu coatele rezemate pe pervaz. Un drum cotește pe lângă colțul acestui bloc *păduros*, pierzându-se printre niște arbori cu frunze sticloase, în care cântă păsări. La capătul drumului, sub cupola unui castan bătrân, e o terasă cu scaune roșii. De multe ori când scriu mă uit pe geam și-mi închipui că pot coborâ la terasa aceea, c-aș putea sta tolănit îndelung pe un scaun roșu, c-un pahar în față, la soare. Rar cobor, însă. Dar oamenii pe care-i văd acolo, tihniți, sub castanul cu flori ca niște piramide albe, fac parte parcă din viața mea. Prezența lor acolo îmi dă o stare de bine. Seara, în cele patru colțuri ale terasei se aprind felinare. Roșul scaunelor luminează în noapte, printre ramurile străvezii. O terasă magică. Privesc de la etaj spre luminile acelea și mă simt bine. Nu e prea târziu, oamenii sunt încă acolo. Vorbesc între ei și, uneori, cântă romanțe. Sunt fericit că sunt acasă, în cartierul meu.

xxx

Să-nvăț a privi toate întâmplările din jur. Să nu merg cu capul în pământ. O mică plimbare prin cartier îmi furnizează miracole. O bătrână cu chip senin pune flori pe doi metri pătrați de brazdă din fața balconului ei de la parter. Migălește la rădăcini ore în șir. Smulge iarba și o îndeasă în buzunarele șorțului. I se umflă buzunarele de iar-bă verde, proaspăt smulsă.

xxx

Șahiștii din parc se ceartă comic, ca niște copii gălăgioși, pentru un pion mutat greșit. Doi bătrâni încep să valseze fără muzică în fața unui chioșc de fanfară pustiu... Un bărbat vinde cărți dintr-un cărucior de butelie pe care-l târaie după el zdrăngănind, citind din mers, cu cartea ridicată până în dreptul ochilor, nuvele de Hemingway... Pășești printre aceste întâmplări diferite și uneori parcă simți că plutești.

xxx

Ar mai putea fi și acea privire limpede, umedă, cu care te uiți la toate lucrurile când te trezești uneori din somn, de parcă întreaga lume s-ar naște chiar atunci sub ochii tăi. Acea privire incredibil de lucidă, mirată, cu care vezi lucrurile „dincolo de pojghița lor”, în tâlcul lor ascuns, vrăjit, cu care-ți închipui c-ai putea scrie cea mai frumoasă literatură din câtă s-a scris, dar pe care n-o scrii niciodată căci, după puțin timp, acea privire ți se încețoșează iarăși, cotropită de gânduri. Ce importanță are însă? Pentru câteva clipe ai reușit să vezi de la fereastra ta ceva minunat. Am un prieten bucureștean cu nevastă, copii și serviciu până seara târziu. Odată, când i-am arătat în văzduh niște nori cu forme ciudate, a avut un soi de revelație: și-a dat seama că de aproape un an de zile n-a mai avut curiozitatea să-și ridice ochii mai sus de blocuri, spre cer. Mi-a spus asta pe un ton grav, de parc-ar fi vorbit mai degrabă cu el însuși.

xxx

Un hotel dintr-un orașel de munte, unde intri seara târziu, obosit, cu bagajul pe umeri. Coatele tale odihnindu-se pe tejgheaua recepției... Rucsacul lăsat pe-un fotoliu din hol. Zâmbetul unei femei frumoase și amabile care-ți dă cheia. Patul din mijlocul camerei de la etaj, în

care te prăbușești zâmbind, răstignit, cu privirea în tavan... Te ridici, mergi la baie, te speli pe mâini și pe față. Apoi te duci la fereastră. Dai perdeaua la o parte și privești uimit. Doar o bucățică, un cadru dintr-un orașel necunoscut. Coamele unor acoperișuri de țiglă, unul în spatele celuilalt... Un râu, poate. O parcare în colțul căreia se odihnește mașina ta, prăfuită. Sau o fâșie din plaja unei mări... Sau doar o stradă oarecare, slab luminată de becuri oranj, pe care trec din când în când oameni. Cine or fi acei oameni din acest loc îndepărtat? Îți vine să cobori imediat, să vorbești cu ei, să-i întrebi o mulțime de lucruri, să te mai și îndrăgostești puțin, poate. Pe stradă, tragi cu urechea din mers la frânturi de discuții, începi să-i iscodești timid pe localnici despre frumusețile pe care le-ai putea vedea pe aici, peste tot în jur... Te simți liber, spectator la un eveniment în care fiecare amănunt, fiecare cuvânt nemaiauzit te emoționează. Ești fericit că ai venit aici, într-un oraș cu totul nou.

Am trecut prin sute și sute de astfel de camere de hotel. Prin sute și sute de locuri minunate unde trăiesc oameni necunoscuți. Mereu, pentru mine, fiecare loc prin care-am trecut ca reporter la revista „Formula AS” a fost cel mai frumos pe care l-am văzut în viața mea.

TĂCERILE MUNCII ÎN ȘIRNEA

Cineva a vrut parcă să atingă în joacă, cu mâna, norii coborâți deasupra Șirnei. Dedesubt erau numai dealuri, ca valurile unor mări. Țin minte acolo sus un anumit loc, de unde întreaga vale mi-a apărut ca o zbuciumată învălmășire de talazuri verzi, limbi lungi de dealuri ridicându-se în zeci de orizonturi, ocean de coline învolburate vuind printre zăgazurile albe, ridicate până-n cer, ale munților Pleașa și Piatra Craiului. Văzând acestea, te gândești că, dintr-un bobârnac dumnezeiesc din cine știe ce ev străvechi, toată valea asta învolburată ar fi împietrit pe veci și că atunci dealurile de apă au devenit de pământ. Iar astăzi doar nesfârșitele întinderi ale florilor de câmp, legănate de vânturile lungi, mai păstrează parcă ceva din toată acea veche violență de vis.

La Șirnea pomii înfloresc la începutul lui iunie, iar în mijloc de septembrie cad primele zăpezi. Am zăbovit o singură oră în locul acesta și-mi amintesc numai atât: oază cu flori de câmp foșnind în bătaia vântului, încercuită până la limita de sus a terestrului de pereții aspri, reci ai Carpaților. Și o mână de oameni ai munților, de navigatori prin munți.

În Șirnea toate distanțele își pierd măsura lor omenească. Simți c-ai putea lua în palmă casele de pe versantul celălalt, că cirezile de vite atârând de marginea pădurii din orizont s-ar putea întoarce acasă pe scurtătură, încolonate prin cer. Că dacă ai fugi pe coamele acelea alungite ai putea să plutești, măcar și pentru câteva clipe, deasupra pajiștilor.

Învingători de fiecare zi

Toate minunile astea se află într-un sătuc de munte, cu 120 de case și 230 de locuitori, situat la numai 27 de kilometri de Brașov și 1200 de metri altitudine: Șirnea. Nu aș fi insistat cu descrierile dacă n-aș fi simțit imediat că aici, mai mult decât oriunde, chiar sufletele de oameni au împrumutat ceva din geografia văluroasă a locului. Aș spune mai întâi că este în firea lor urcușul. Șirnenii sunt oameni obișnuiți să urce. Mereu și în fiecare zi. Spre fânețele de pe culmi, ori seara, cu cobilițele pe umeri, spre turmele de vite, care se întorc singure și-i așteaptă cuminiți în margini de prăpăstii. Distanțele nu-i sperie. Apoi, cred că ei sunt deprinși să vadă fiecare zi, dar absolut fiecare zi din viața lor, ca pe o nesfârșită luptă. Cu pământul sterp și abrupt pe care s-au nimerit să se nască, dar poate mai ales o competiție cu vecinii. Suprinzător, deși sunt atât de izolați, șirnenii sunt măcinați de invidii sângeroase, mai puternice decât toate cele obișnuite, omenești. Iar zilele lor curg atât de asemănător, muncind neconținut de dimineață până noaptea, fără să se întrebe vreodată pentru ce toată truda, și poate singura scânteie de bucurie este doar aceea când intră seara în case, frânți de oboseală, zicându-și în sinea lor că *uite, le-am arătat eu lor. Nu-s chiar neica nimeni în satul ăsta.*

Nimeni nu se încurcă cu fleacuri, pe timpul săptămânii cârciuma e pustie.

Și, nu în ultimul rând, cei care au rămas aici sunt convinși că pe toată suprafața pământului n-ar fi pentru ei un alt loc mai frumos decât acesta. Șirnea, oaza de flori dintre stânci.

Apocalipsa de 30 de minute

În viața lui Buzatul Ion, zis Beluțu, au apărut nenumărate șanse de a pleca de aici. Iar necazurile care s-au năpustit, unul după altul, asupra familiei sale, l-ar fi îndreptățit pe deplin să plece și să-și uite satul chiar de a doua zi. De ce n-a plecat? *Fiindcă-i frumos aici. Și eu la oraș ce-aș fi fost? Aș fi fost un străin...*

Învățase câțiva ani la Brașov tâmplăria și construcțiile, devenise un adevărat maestru în meșteșugurile astea, căutat de toți, respectat și nezgârcit la bani. Avea două fete frumoase și ajunsese chiar să trăiască

bine. Pe data de 22 ianuarie 1992, la ora patru și jumătate dimineața, a încărcat sania cu telemea, lapte, caș proaspăt și a condus-o pe soția sa la drumul Șirnei, pentru ca ea să ajungă din vreme la târgul din Bran. Doar după ce a văzut coamele cailor cum se pierd în întuneric, s-a întors în atelier, unde a aprins două becuri. A luat de pe strungul de lemn un metru și un creion de tâmplărie, pe care și l-a pus după ureche. Apoi s-a dus să slobozească vitele din grajduri. A urcat pe jos coasta dealului, luând-o pe un drumeag înalt și, tot urcând, a auzit un zgomot dinapoia lui, un țipăt ascuțit de copil, simțea un infern fierbinte jos, în spatele lui, la picioarele lui. Și s-a întors. O vâlvătaie înaltă cât zece statură de om, casa, hambarul, fânul, șurile și atelierele lui dansând între limbi de foc, incendiul întregii sale vieți tremurând în răsăritul tulbure și cețos al soarelui de iarnă. Totul s-a terminat în jumătate de oră. Pentru o clipă, casa s-a transformat într-un uriaș schelet roșu de jar, apoi s-a prăbușit în cenușă. Era ora șapte și treizeci de minute. Era duminică.

A renaște cu un metru și-un creion de tâmplărie

Este aproape sigur că fusese *o mână criminală*, cineva din sat. Dar el s-a bucurat că cele două fete au scăpat tefere și și-au reluat viața fără să se plângă, sfidându-i pe ceilalți, ieșind chiar de a doua zi pe uliță, senini, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Până în luna august a anului 1993, cei din familia Buzatu nu au avut nimic. Au învelit în nylon stâlpii unei case bătrânești, trăind acolo toți patru, la adăpostul vânturilor năprasnice și al bârfelor lumești, și în fiecare dimineață Beluțu își săruta copilele pe frunte, iar noapțile se întorcea acasă tot mai îngândurat, ascunzându-și palmele crăpate, spunându-le că lasă, va fi bine. *Și în vara lui 92 am dat drumul la atelier. Eu știam puterea mea fizică, știam că pot să mă descurc. Și am început să muncesc...* Într-un singur an, până în iarna anului 93, Beluțu și-a construit două case, nu una – cea din vale având și o largă sală de dans –, două ateliere de tâmplărie și fierărie, un hambar mereu plin cu munți de fân bălai, iar în grajdul său vitele începeau să nu mai aibă loc. Scârbit de ajutorul vecinilor, neavând bani să plătească meșteri, amândouă casele au fost făcute doar de el singur, de la temelie până la

acoperiș, bătând în acel an toate recordurile posibile ale prosperității. Totul plecând de la un metru, un creion de tâmplărie, și două palme puternice. Astăzi, ca să-și deschidă toate proprietățile, Beluțu poartă mereu în mână o roată mare de chei.

Și gura satului a început să vuiască iarăși. *Nu, nu. Prin muncă cinstită nu se poate. Țsta, bag mâna-n foc c-a furat. Așa ziceau, ba unii care se dădeau că mi-s prieteni. Oamenii de-aici așa gândesc: puțin dacă ai săltat peste ei, sigur ceva nu-i în ordine cu tine. Te mănâncă de viu, Doamne, nu știu ce-aș fi făcut dacă n-aș fi avut femeia asta alături, care a muncit cot la cot cu mine...* Într-adevăr, chiar și astăzi, după atâția ani de trudă, Dorina Sofia Buzatu a învățat să trăiască numai pentru un singur bărbat, iar bărbatul acesta e pentru ea ca un fel de zeu. O simți din felul în care îi soarbe cuvintele, mereu tăcută și puțin tristă, știind că nu se cuvine să se bage vreodată în vorbă, însă această cuvioșenie nu trădează umilință, ci o mare prețuire față de omul ei scund și blond, care seamănă mai mult a flăcău vânjos, cu privirea piezișă, mâinile lungi și pasul vioi, decât a bărbat la 41 de ani. Și chiar dacă în toată viața ei n-a apărut poate nici o brumă de distracție din aceea femeiască, ea n-a găsit alt rost trupului ei sfrijit, încovoiat de muncă decât să-i stingă setea de dragoste acestui flăcău blond cu suflet de bătrân. Așa sunt femeile în Șirnea.

Copiii închisorilor de munți

Trei sferturi dintre șirneni sunt oameni înaintați în vârstă, mai bătrâni de 75 de ani. În școala de opt clase din sat învață 36 de copii. Adică toți. După ce termină școala, absolut toți copiii părăsesc satul. Fetele lui Ion Buzatu – Alina (13 ani) încă la școala din Șirnea și Ioana (16 ani), la Liceul de Informatică din Brașov – au un singur vis: să ajungă într-o vacanță de vară să vadă și ele, măcar o singură dată, marea.

Dar nu se poate. În fiecare vară ele se întorc pe alte mări, la fel de verzi: pajiștile Șirnei. Mână vitele, strâng fânul, și doar câteodată – supremă fericire – părinții le îngăduie să meargă singure în pădure, la cules de fragi.

Cele două copile sunt de o frumusețe tulburătoare. Să le vezi în ierburile înalte până la brâu, trupurile mlădiindu-se, unduindu-se lin

odată cu vânticelul de seară, ele două, doar ele două pe un versant infinit, cu pletele lungi și blonde, șuvițe de iarbă pură, încălцитă, dac-ai putea să surprinzi doar acel gest al ușoarei aplecări a capetelor lor galbene, felul în care roșesc rușinate și ochii lor triști, nelimitat de verzi, castanii, privind fără speranță pereții închisorilor de stânci... Dar nu știu care dintre muritorii de rând s-a străduit să vadă vreodată toate aceste amănunte în neștirbita lor frumusețe.

Tăcerile muncii

În Șirnea cresc doar cartofi. Însă, ca loviți de blestem, nici cartofii nu s-au mai făcut de patru ani încoace. Toată averea oamenilor este fânul. Șirnenii erau recunoscuți pentru știința fânului. Clăile cu care împânzeau munții erau clădite atât de iscusit, încât ploaia nu le îmbiba, ci se prelingea din căpițe ca de pe niște streșini, în așa fel încât iarba rămânea uscată, gustoasă și proaspătă până în miezul iernii. Dar în anul acesta fierbinte n-au mai fost nici măcar căpițe. Tăiat doar o singură dată pe vară, fânul nici n-a mai fost risipit, zvântat și întors de două ori, numai șirurile lungi de brazde uscate hașurează culmile, prăbușite direct din tăișul coasei, iar acum țaranii își aduc familiile să-l adune. Cu furci și greble, urcă toți în hotar, tineri și vârstnici, aleargă ca la o mare sărbătoare pe urma bărbatului cosaș, care-i privește pe toți bucuros, împlinit.

Peste vale, nenumărați colți de stâncă sfâșiaie cuvertura de mușchi a munților Pleașa, asemeni unor picățele albe, mărunte, iscate pe întinderile vernil. Deasupra dealurilor arde un soare galben, ca la sfârșit de lume, scaldând cu nuanțe de sepia lemnul, pruncii, fânul.

Și nimic nu poate spune mai multe despre familia Buzatu decât să-i vezi pe toți patru la muncă, într-o amiază caniculară, luându-se la trântă cu fânul.

Straniu, din cauza unghiurilor derutante, parcă și siluetele se alungesc, se preling, se topesc în aerul încins, vibrând, oamenii se îndoaie, se leagănă, se fac una cu dealul, dansând în văzduhul vălurit de deasupra Șirnei.

Cât timp i-am urmărit, cei patru n-au schimbat o vorbă. Fiecare își vede de treaba lui, fetele trag cu grebla fânul la vale, exagerat de serioase, fără să-și ridice o clipă ochii din pământ, apoi femeia îl adună